

עיונים לשבת פרשת אחרי מות קדושים עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

מורא מקדש

הרב שאולי גרינפלד

ככל שיהיה, הוא מתרגל אליו, ומאבד את תחושת יראת הכבוד הראשונית. ומכאן הצורך בהגבלה, שלא לבוא בכל עת.

את מצוות מורא מקדש, אנו חוזרים ולומדים גם בפרשת קדשים. שם כתוב:

"את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו, אני ה'".

והביא אף זאת הרמב"ם בספר המצוות:

"הציווי שנצטוונו ליראה אותו הבית הנזכר מאד מאד, עד שנקבע לו בלבנו מקום היראה והרעדה – וזו היא מוראת המקדש".

הרמב"ם מדגיש שאת המקדש יש לירוא 'מאד מאד'. כיצד בא המורא לידי ביטוי? פירט הרמב"ם בחיבורו הגדול משנה תורה, בהלכות בית הבחירה:

"ואי זו היא יראתו? לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונדתו או באבק שעל רגליו או במעות הצרורין לו בסדינו, ואין צריך לומר שאסור לרוק בכל הר הבית אלא אם נזדמן לו רוק מבליעו בכסותו, ולא יעשה הר הבית דרך שיכנס מפתח זו ויצא מפתח שכנגדה כדי לקצר הדרך, אלא יקיפו מבחוץ, ולא יכנס לו אלא לדבר מצוה".

האווירה באזור המקדש צריכה להיות אווירה של רצינות וכובד ראש. אך הרמב"ם מוסיף באותו פרק שם הלכה נוספת⁷, ממנה אנו לומדים שמצוות מורא המקדש פוגשת אותנו לא רק בהר הבית או בעזרות, אלא בכל מקום:

הציווי שבו פותחות פרשותינו, עוסק בכך שאפילו לאהרן הכהן הגדול, יש הגבלות ביכולתו להיכנס אל הקודש. וכך כתוב:

"ויאמר ה' אל משה, דבר אל אהרן אחיך, ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת, אל פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות, כי בענן אראה על הכפרת".

וכך הגדיר הרמב"ם בספר המצוות:

"האזהרה שהוזכר כהן גדול מלהיכנס למקדש בכל עת, משום כבוד למקדש ויראה לפני השכינה, והוא אמרו יתעלה: 'ואל יבא בכל עת אל הקדש'. ויש בלאו זה חילוק גבולות, והוא: שכהן גדול הוזכר להיכנס לקדש הקדשים אפילו ביום הכיפורים אלא בזמן הידוע לעבודה, וכן כל כהן מוזהר מלהיכנס להיכל בכל ימות השנה זולתי בזמן העבודה".

הרמב"ם מבאר, שהאיסור אינו מתייחס לכהן הגדול בדווקא, אלא כאמור: אפילו לכהן הגדול. שהרי משמעות האיסור היא, שלכל כהן אסור להיכנס להיכל, כלומר כבר לחלקו המזרחי של בניין בית המקדש, מבלי שיהיה בכך צורך לעבודה. סיבת האיסור, כתב הרמב"ם היא: 'משום כבוד למקדש ויראה לפני השכינה'. וכפי שביאר הרמב"ם גם במורה הנבוכים:

"ואפילו הכהנים הכשרים העומדים במקדש מוזהרים מלשבת בו, ומלהיכנס בהיכל בכל עת, ומלהיכנס בקדש הקדשים תמיד, פרט לכהן גדול ביום הכיפורים ארבע פעמים לא יותר, כל זה רוממות למקדש".

כאשר אדם נמצא פעמים רבות במקום מסוים, חשוב

1	ויקרא ט"ז, ב.	4	ויקרא י"ט, ל.
2	ל"ת ס"ח. עמ' ר"ג במהדורת הגאון מהר"י קאפח.	5	עשה כ"א. עמ' ס"ד שם.
3	ג, מ"ה. עמ' ש"פ במהדורת הגאון מהר"י קאפח.	6	ז, ב.
		7	הלכה י.

המקדש קיימת גם לאחר שהבית כבר נחרב:

"אף על פי שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו, לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם, ולא ישב בעזרה, ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח, שנאמר: 'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו', מה שמירת שבת לעולם, אף מורא מקדש לעולם, שאף על פי שחרב בקדושתו עומד".

העובדה שבית המקדש עדיין חסר, איננה פוטרת אותנו ממצוות המורא, ולכן גם היום אסור לנו להיכנס לאותם מקומות מקודשים שנאסרו עלינו בזמן שהיה הבית על תילו.

סיפור מעניין בהקשר זה, סיפר הרב איתן אייזמן יבדל לחיים, שהיה ראש מוסדות צביה, על מרן ראש הישיבה הגר"א שפירא זצ"ל¹³:

"פעם אחת רצינו לקחת אותו [את מרן הגר"א שפירא] לבקר במנהרות הכותל. הוא מאוד פחד [שמא המנהרות נכנסות מתחת להר הבית]. אמרנו לו שמנהרות הכותל זה הרי בסך הכל מעבר לכותל ואין ממה לחשוש, והוא ניאות. הגענו עד לפתח של המנהרות, והוא נעצר. אמר: 'אני לא מרגיש טוב, אני לא יכול להיכנס'. ראינו את מורא המקדש עליו, שמא חס ושלום הוא יעבור במקצת את הגבול".

ומרן הגר"א שפירא עצמו, סיפר על רבינו הרב צבי יהודה¹⁴:

"כשהביאו לרב צבי יהודה ספר שחובר בשעתו על היתר כניסה להר הבית במקומות מסוימים, אמר להם: נאך אשטיקלע כרת, נאך אשטיקלע כרת [עוד חתיכת כרת, עוד חתיכת כרת]!".

"ואסור לאדם שיעשה בית תבנית היכל, אכסדרא תבנית אולם, חצר כנגד העזרה, שולחן בצורת שולחן, ומנורה בצורת מנורה, אבל עושה הוא מנורה של חמשה קנים או של שמונה קנים או מנורה שאינה של מתכת אף על פי שיש לה שבעה קנים".

הרמב"ם מבין שדינים אלו אינם שייכים לאיסור עבודה זרה, אלא נובעים אף הם מדיני מצוות מורא המקדש⁸. את ההגיון שבכך, הסביר הרמב"ם במורה הנבוכים⁹, כאשר באר מדוע נאסר עלינו להכין לצרכינו קטורת או שמן כדוגמת הקטורת של מזבח הזהב ושמן המשחה:

"אבל טעם האזהרה מלעשות כמו שמן המשחה והקטורת הרי הוא פשוט מאד, כדי שלא יהא אפשר להריח אותו הריח כי אם שם, ותהיה ההתפעלות בו יותר".

אם יהיה מותר לכל אשר האמצעים בידו, לבנות את ביתו הפרטי כדוגמת המקדש, להנעים את האוירה לאורחיו בריח הקטורת, ולנקות את ידיהם בשמן המשחה, הרי ששוב תאבד הייחודיות של בית המקדש, וההתפעלות ממנו תיפגע.

מה המטרה של מורא המקדש? וכי יש עניין שנירא ממשוהו? הרמב"ם ראה לנכון לחדד את הנקודה הזו, כבר בתחילת הלכות מורא מקדש¹⁰:

"מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו, ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו".

ובמורה נבוכים¹¹:

"יראת המקדש, שהיא סיבה ליראת ה', מפני שזה גורם להתפעלות כאשר פונים אליו, ויתרכו הלבבות ויכנעו, אשר הנחה ה' כל ההנחיות הללו בעצות מרחוק כדי לרככם ולהביאם לשפלות הרוח כאשר יפנו אל הבית הזה, ואז יקבלו ציוויי ה' המכשירים את האדם וייראוהו".

המטרה של מורא המקדש, היא ההבאה שלנו לידי יראת שמים וקיום רצונו.

אמנם, מוסיף הרמב"ם ומלמד אותנו¹², שמצוות מורא

13 ומקדשי תיראו גליון 4 עמ' 11.
14 המחזיר שכינתו לציון חלק ב עמ' 223.

8 ראה מנחת חינוך מצווה ל"ט.
9 עמ' שפ"א.
10 בית הבחירה ז, א.
11 שם.
12 שם הלכה ז.